

*А.В. Кутенець, О.С. Мельникова-Курганова
(Національний авіаційний університет, Україна)*

Українські документальні фільми як засіб формування патріотичної свідомості суспільства

У дослідженні відзначається роль українських документальних фільмів як засобу формування патріотичної свідомості суспільства. Проаналізовано сучасні українські документальні фільми 2022 р. – 2024 р. за період російсько-української війни з метою дослідження їх впливу на формування патріотизму у контексті сучасної війни.

Під час ведення інформаційних і реальних війн, важливо отримувати правдиву інформацію не лише від новинних джерел, але й від кінематографу. Сучасна документалістика відіграє важливу роль у формуванні патріотичної свідомості у громадян під час боротьби за незалежність держави. Завдяки візуалізації подій, документальні фільми допомагають не лише розвінчувати фейки та доповідати правдиву інформацію, але і формують цінності, посилюють моральний дух та зміцнюють патріотичну свідомість.

У фільмах з відтворенням реальних подій, явищ з метою інформування аудиторії, тобто документалістиці, притаманно не лише формувати уявлення, але і спонукати глядача до висновків, певних емоцій, формування патріотичної свідомості та соціальної відповідальності. Документальні фільми здатні створювати відчуття дотичності до подій що транслюються та спонукають до активної громадянської позиції. Поняття «патріотична свідомість» О. П. Дзьобань та О. С. Александрова трактують як розуміння особою важливості своєї батьківщини і готовності захищати її національні інтереси. Вона є основою патріотичної поведінки, та впливає на морально-етичний контакт особистості з суспільством [1, с. 25]. Документальні фільми, основа яких відображення правди, є каналом трансляції національних цінностей, патріотизму та історії.

Як стверджують О. С. Мельникова-Курганова та ін. : «Публіцистика та документалістика допомагають тлумачити гострі соціально-політичні питання з метою прямого впливу на громадську думку» [2, с. 65]. Особливо це простежується під час інформаційних війн, де документалістика виступає інструментом боротьби за правду. Документальні фільми є інструментом протидії інформації та поширення правди, адже транслюють реальні свідчення, докази, записи архівних матеріалів. Це дає можливість не лише впливати на суспільну думку, але й сприяє усвідомленню глядачем важливості захисту держави та її інтересів. М. Кацуба вважає, що кінематограф здатен формувати ідеологічні установки, як минулого, так і сьогодення [3, с. 141]. Це актуально у контексті сучасної документалістики, яка допомагає створювати образи героїв, зрадників та інших ключових постатей, що мають важливе значення для національної ідентичності.

З метою доведення впливу українських документальних фільмів на формування патріотичної свідомості суспільства, проаналізовано низку фільмів, створених під час російсько-української війни за 2022 р. - 2024 р.

Документальний фільм “Маріуполь. Невтрачена надія» [4] 2022 р. створений за Об’єднання Українських Продюсерів та НВ першого циклу «А потім прийшли «браття» ». У фільмі зафіксовано свідчення корінних жителів міста Маріуполь у перший місяць війни та нотатки журналістки Надії Сухорукової. Фільм формує патріотичну свідомість у глядачів через зображення важких випробувань маріупольців, акцентуючи увагу на їхній незламності та витривалості під час війни. Глядач під час перегляду стрічки зосереджується на думці про роль кожного громадянина у боротьбі за незалежність своєї Батьківщини.

Наступним значущим документальним фільмом є «Рік. Харківщина. Фільм 1» [5]. «Рік» - великий документальний проєкт команди «Світ навиворіт» з Дмитром Комаровим, оприлюднений 24 лютого 2023 року в честь роковин війни. «Рік. Харківщина. Фільм 1» зображує події у зруйнованому районі Північна Салтівка, життя цивільних людей після обстрілів та пристосування до нових умов життя. Фільм формує патріотичну свідомість транслуючи стійкість цивільного населення та відданість своїй країні. Образ руїн є нагадуванням важливості підтримки Збройних Сил та захисту України.

Фільм «Довга доба» [6] 2024 р. режисера Алана Бадосва, створений спільно з BADOEVTEAM та 1+1 Media є хронікою з неординарною подачею - відзняті кадри на телефон близько від 12 тисяч українців. У фільмі транслуються по кілька секунд з життя цивільних українців, військових, медиків під час війни, де відображаються їхні емоції, переживання та труднощі. «Довга доба» транслює не лише негативні моменти війни, але і кадри оптимістично налаштованих українців на перемогу, їх позитив та підтримку інших громадян у критичній ситуації. Фільм відображає силу українського суспільства та його патріотизму.

Висновки

Українські документальні фільми відіграють важливу роль у формуванні патріотичної свідомості українців. Завдяки своїй особливості висвітлювати правду на основі реальних свідчень та архівних матеріалів, не лише інформують глядача, але і стимулюють до роздумів про важливість захисту держави та її інтересів. Це є важливим інструментом боротьби за єдність та незалежність.

Список літератури

1. Александрова О. С., Левітас Ф. Л., Салата О. О., Шепетяк О. М., Матвійчук О. Є., Петрошук Н. Р. та ін. Формування патріотичної та громадянської свідомості учнів: теорія і практика : монографія. Київ: ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 172 с.

2. Мельникова-Курганова О. С., Васильченко В. М., Лашкіна М. Г. Висвітлення теми безпілотників в онлайн медіа під час війни в контексті авіації.

Держава та регіони: Серія: Соціальні комунікації. № 3 (55). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2023. С. 64–71.

3. Кацуба М. Художнє кіно як засіб формування масової політичної свідомості. Політичний менеджмент: Наук. журн. № 1-2 (57-58). 2013. С. 136–144.

4. Маріуполь. Невтрачена надія: документальний фільм. URL: https://www.youtube.com/watch?v=q05wJtU6uEs&list=PL0Lyd91es00yG0SvQ-0GWmvYTB_09VvjA&index=12 (Дата звернення: 07.09.2024)

5. Рік. Харківщина. Фільм 1: документальний фільм. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HLVgEu7vzRo> (Дата звернення: 07.09.2024)

6. Довга доба: документальний фільм. URL: <https://1plus1.ua/dovga-doba/novyny/premera-filmu-dovga-doba-divitsa-dokumentalnu-stricku-onlajn> (Дата звернення: 07.09.2024)